

Business Case – Rondom Wijchen

*De transformatie van het Sociaal Domein -
Versterken van wijknetwerken en collectief/preventieve inzet*

28 februari 2019

Marleen Borgonjen (MeerVoormekaar)

Robert Mathijssen (MEE Gelderse Poort)

Inleiding

Dit document volgt rechtstreeks op de notitie 'Versterken van wijknetwerken' van 5 september 2018. Deze notitie werd positief ontvangen door Rondon Wijken met als belangrijke vervolgbehoefte een realistische prognose en onderbouwing van de te verwachten effecten, oftewel Business Case.

In deze bijlage leveren wij, MeerVoormekaar (Marleen Borgonjen) en MEE Gelderse Poort (Robert Mathijssen), deze onderbouwing.

We zijn gestart met de vraag 'wat levert investeren in buurtnetwerken op en op welke termijn gaan we resultaat zien?' Gaandeweg het maken van de business case hebben we de vraag verbreed naar 'hoe gaan we in Wijken écht zorgen voor de transformatie?'

Probleemstelling (kern)

We willen terug naar de bedoeling van de transformatie en van het SWT: het vergroten van het zelf oplossend vermogen van de inwoners. Daarbij is het van belang om de cohesie in de wijk te benutten en waar nodig te versterken. Het uitgangspunt moet weer liggen bij bewoners zelf en hun directe omgeving, zodat zij eigenaar blijven van hun eigen oplossing.

Vooraf

Het is belangrijk om de implicaties van de nieuwe, beoogde manier van werken uit te drukken in zo direct mogelijk herleidbare financiële consequenties én maatschappelijke/niet-financiële consequenties.

Door het geven van een aantal ervaringsgegevens uit andere gemeenten en resultaten uit gerealiseerde projecten zorgen we voor een zo goed mogelijk onderbouwing.

Anders gaan werken

Tegelijk met de invoering van de nieuwe werkwijze (versterken van wijk- en buurtnetwerken) biedt de huidige werkwijze veel mogelijkheden tot kostenreductie én kwaliteitsverbetering: verschuiving van individuele naar meer preventieve/collectieve dienstverlening. MeerVoormekaar en MEE Gelderse Poort hebben hier het afgelopen jaar al op geïnvesteerd en deze investering begint zijn vruchten af te werpen.

Daarnaast zijn in de huidige hulp- en zorgvragen slagen te maken door analyse van deze vragen, door het clusteren van types hulpvragen en een proces vroegtijdig anticiperen.

Hoe gaan we in Wijchen zorgen voor de transformatie?

1. Buurtnetwerken; investeren in buurten en wijken
2. Collectief/preventief aanbod versterken

Ad 1. Investeren in buurten en wijken

De wijkbewoner staat centraal en heeft de leiding in het bedenken van de oplossing voor zijn hulpvraag; “ik wil, ik kan, ik heb nodig” en komt op deze manier samen met het eigen netwerk en de benodigde professionals tot een oplossing. Bron:

<https://www.proeftuinruwaard.nl/>

Dit is waar het om gaat bij versterken van buurt- en wijknetwerken. Beginnen bij de bewoners zelf. Hierbij is het Sociaal Wijkteam een verlengstuk, waar gebruik van gemaakt kan worden op het moment dat mensen in hun eigen netwerk geen oplossing kunnen vinden.

Deze manier van werken sluit naadloos aan bij de SNS methode, waar de medewerkers van het Sociaal Wijkteam op geschoold zijn.

Vroeger werd op basis van de indicatie ‘van achter het bureau’ een plan opgesteld en uitgevoerd. Nu kunnen we de tijd nemen om een slag dieper te kijken en dit breed met elkaar af te stemmen.”
(bron Netwerk Welzijn Versterk)

Belangrijke uitgangspunten van een andere manier van werken, inclusief ‘best practices’ uit soortgelijke trajecten zoals in de gemeenten Peel en Maas en Oss:

- Terug naar de bedoeling.
- De bewoner / klant / cliënt als uitgangspunt.
- Thuis geven / verantwoordelijkheid nemen.
- Inzet ‘constructieve ontregelaars’: professionals die hun nek uit durven steken en er echt voor gaan.
- Kleine proeftuin, met een specifiek thema, waarbij anderen ondertussen gewoon verder gaan. (*)
- Neem alle lagen mee (werkvloer, management, bestuur) van de ‘gouden driehoek’:
 1. Burgers en hun netwerk
 2. Regiepartijen (inclusief zorgverzekeraars) (**)
 3. Maatschappelijke partners
- Werk met meerdere disciplines samen.
- Stem de aanpak af op de specifieke wijk (gebruik rapport RIVM ‘Toolkit preventie in de wijk’).

(*) In het programma De Ruwaard werkt dit als volgt:

Actie-leren als verandermethodiek

“Binnen de proeftuin werken we op basis van actie-leren. Dit betekent dat wijkbewoners, professionals, managers en bestuurders simpelweg beginnen met een bepaalde manier van werken (experimenteren), in plaats van eerst plannen van eisen en projectplannen op te stellen. Dit vanuit het idee dat het schrijven van een plan niet het antwoord biedt op de vragen die er leven in de wijk. In allerlei bijeenkomsten, sessies en overleggen staan alle betrokken vervolgens stil bij het leerproces. Hierin wordt bijvoorbeeld heel duidelijk zichtbaar welke drempels er zijn, hoe die kunnen worden weggehaald en welke gedragsverandering er nodig is. Zo leren we van elkaar en mét elkaar. Dit actie-leren noemen we de Leergeschiedenis van Proeftuin Ruwaard”

Bron: Proeftuin Ruwaard

(**) De betrokkenheid van zorgverzekeraars is interessant. Beheersing van de omvang van de te leveren zorg is immers ook voor hen van groot (financieel) belang. Het is gebleken dat daar bereidheid tot mede-financiering uit voort kan komen. De effectenarena brengt dit in beeld. (zie ook rapport Netwerk Welzijn Versterkt).

Ad 2. Collectief / preventief aanbod

De tweede pijler in de aanpak is de ombuiging van individueel naar collectief/preventief aanbod. Van een sterke sociale infrastructuur in een buurt of wijk gaat een grote preventieve werking uit. Van inwoners die actief deel uit maken van een of meer sociale verbanden (bijv. contacten met de burens, vrienden, verenigingsleven, deelname aan sport, ontmoeting en ontspanning) en “erbij horen” en “ertoe doen” en “kunnen bijdragen” is bekend dat hun kwaliteit van leven toeneemt en dat dit de kans op gezondheidsproblemen verkleint.

Ook als er geen problemen zijn, kunnen mensen elkaar helpen en versterken. Daar waar problemen ontstaan, die binnen het eigen netwerk opgelost kunnen worden, hoeven deze niet bij de zorg of hulpverlening terecht te komen.

Als problemen niet binnen het eigen netwerk kunnen worden opgelost, zijn collectieve activiteiten in buurt of wijk, al dan niet (kortdurend) ondersteund door professionals vanuit welzijns- en/of maatschappelijk werk, dichtbij.

Waar nodig kan een beroep gedaan worden op individuele ondersteuning en/of gespecialiseerde zorg, waarvoor in veel gevallen de tussenkomst van het SWT of huisarts geboden is.

Om dit te bewerkstelligen zullen MeerVoormekaar en MEE Gelderse Poort 15-20 % van de beschikbare, reeds begrote formatie gaan inzetten voor collectieve/preventieve activiteiten. Hiermee worden in het sociaal domein de maatschappelijke en financiële effecten bereikt zoals die ook in de voorbeeldgemeenten zijn gerealiseerd.

Het afgelopen jaar hebben MEE Gelderse Poort en MeerVoormekaar ingezet op het organiseren van collectief aanbod, naar aanleiding van signalen uit het Sociaal Wijkteam of uit de samenleving.

Deze investering heeft inmiddels zijn vruchten afgeworpen:

Samenwerking tussen MeerVoormekaar en MEE is er inmiddels al in de volgende projecten:

- Vriendenkring
Organiseren van vriendenkringen voor mensen die dit zelf lastig vinden
- Netwerkcoach / bruggenbouwer
Ondersteunen van mensen bij het uitbreiden van hun netwerk
- Gezinnen voor elkaar
Ondersteuning bieden van gezinnen aan andere gezinnen met een ondersteuningsvraag
- Relatie en scheidingsadviespunt
Ondersteuning aan mensen die vragen hebben over hun relatie of echtscheidingssituaties
- NAH
Na een startbijeenkomst over dit onderwerp, georganiseerd door professionals, is een werkgroep ontstaan die praktisch aan de slag is met signalen die opgehaald zijn uit de startbijeenkomst.
De groep professionals faciliteert de werkgroep.

Daarnaast is een medewerker van het Sociaal Wijkteam (opbouwwerker van MeerVoormekaar) volledig vrijgespeeld op casussen. Het afgelopen jaar zijn hierdoor de volgende lotgenotengroepen opgestart:

- Ontmoetingsgroep voor jongeren met autisme
Voor jongeren met autisme die samen activiteiten willen ondernemen.
Ontstaan in samenwerking met WAuW.
- Moeders in een echtscheidingssituatie
Lotgenotengroep voor moeders in een echtscheidingssituatie.
Ontstaan vanuit het SWT.
- Rouwgroepen
Lotgenotencontact voor mensen die hun partner hebben verloren.
Ontstaan vanuit signalen bij het SWT.
- Kindverlies
Lotgenotencontact voor mensen die een kind verloren hebben.
Ontstaan vanuit de rouwgroepen.
Samenwerking met Indigo en Perspectief Beuningen.
- Geraakt door kanker, Mariekencafé
Lotgenotencontact voor mensen die te maken hebben met kanker.
In samenwerking met het Mariekenhuis.

Randvoorwaarde: managen operationele druk

Belangrijke randvoorwaarde voor de hierboven geschetste nieuwe manier van werken is het voorkomen van te grote druk op de operationele werkzaamheden van het wijkteam. Dit doen we door de grotere preventieve inzet, meer analyse en bundeling van soortgelijke vraagstukken tot een collectief aanbod en het anticiperen op signalen. Hiermee wordt voorkomen dat er een wachtlijst ontstaat (behalve dan een 'normale' werkvoorraad) en dat de operationele druk de preventieve inzet wegdrukt .

De transformatie in Wijchen: wat levert het op?

Het is belangrijk en noodzakelijk om te sturen op effecten en resultaten. Tegelijk is de ervaring dat het cruciaal is om uit te gaan van **visie** en **doelen**, waarbij de tussentijdse resultaten worden gemonitord om te sturen en bij te sturen. Uit het programma De Ruwaard:

“Binnen Proeftuin Ruwaard werken we programmatisch. Dit houdt in dat we niet streven naar een concreet resultaat of product, maar naar een einddoel. Namelijk een vitale wijk waar wijkbewoners tegen lagere kosten een betere (positieve) gezondheid ervaren. De weg die we moeten bewandelen om daar te komen, ontdekken en ontwikkelen we samen. Dit doen we door het vertalen van onze ambitieuze visie in strategische doelen en operationele richtingen. Aan de hand van experimenten boeken we resultaten en sturen we bij”

Bron: Proeftuin Ruwaard

Zonder dat exacte getallen voorhanden zijn wijst het programma in De Ruwaard wel uit dat er een verschuiving plaatsvindt van hoog-complexe (dure) zorg naar reguliere zorg.

Inmiddels zijn er beproefde methodes om te berekenen wat investeren in welzijn oplevert. Hier zijn de ‘effectenarena’ en de ‘effectencalculator’ goede methodes voor. Het is lastig om goede cijfers te vinden, omdat gemeenten deze vaak binnenskamers houden. De gemeente Peel en Maas heeft echter een uitgewerkt rapport gemaakt over een andere manier van werken; Netwerk Welzijn Versterkt. De link naar het complete rapport:

<https://www.peelenmaas.eu/document.php?m=13&fileid=79381&f=9fb6fc4cfa2e05c2be7bb8434c337498&attachment=&c=38597>

Het rapport van Peel en Maas bevat zeer specifieke, uitgewerkte financiële en maatschappelijke effecten. In bijlage 2 hebben we het onderdeel overgenomen waarin de effecten voor drie casussen gedetailleerd zijn uitgewerkt. Reële casussen, die ook in Wijchen voorkomen.

Samengevat komen uit het rapport van Peel en Maas de volgende te verwachten resultaten naar voren:

- In alle casussen blijkt een uiteindelijke besparing van 15 tot 25% op (zorg)kosten gerealiseerd.
- Binnen een half jaar zullen de eerste resultaten zichtbaar zijn.
- Kwaliteit van leven neemt aanzienlijk toe.
- Op korte termijn zullen de kosten toenemen. De besparing komt (vaak) pas later.
- Niet alleen bij WMO en jeugdzorg zal bespaard worden. Ook elders zullen besparingen te zien zijn (politie, woningcorporatie, zorgverzekering). Het is

belangrijk om al deze partijen in kaart te brengen en afspraken te maken met deze partijen, zodat de incasseerders ook gaan investeren.

Rondom Wijchen; maatschappelijke effecten

De positieve effecten (zowel maatschappelijk als financieel) zijn onomstotelijk. Gemeentebreed zijn de financiële effecten lastig aan te tonen; daarvoor is nader onderzoek nodig. De maatschappelijke effecten zijn er echter al. Een greep uit recente Wijchense ervaringen:

Mevrouw uit de laaggeletterden groep.

Deze mevrouw met een psychisch / sociaal probleem, zoekt de veiligheid van haar thuissituatie. Ze komt nauwelijks buiten en heeft weinig sociale contacten. Haar dag- en nachtritme is verschoven.

Mevrouw is gestimuleerd om de ontmoetingsgroep voor laaggeletterden te bezoeken. Ze vond het prettig contact te hebben met mensen die haar situatie begrijpen. Hierdoor is ze vaker gekomen. Ze moet niet alleen voor de activiteit op tijd uit bed, maar komt hierdoor ook de rest van de week eerder uit haar bed, waardoor haar dag- en nachtritme is verbeterd. Mevrouw ontmoet anderen. Dit stimuleert haar geestelijke en lichamelijke gezondheid / vitaliteit en zelfvertrouwen.

Mevrouw uit de lotgenotengroep kind verlies.

De mevrouw heeft een jong kind verloren aan een ongeneeslijke ziekte.

In de lotgenotengroep heeft ze voor het eerst begrip ervaren voor haar situatie zonder beoordeeld of veroordeeld te worden.

Door onbegrip van haar omgeving voor de keuze van euthanasie voor haar kind, in de laatste fase van de ziekte, kwam mevrouw in een negatieve spiraal terecht. Ze wilde stoppen met werken, had minder zin in het leven en was aan het vereenzamen.

De lotgenotengroep kwam precies op het goede moment om een kanteling in haar situatie teweeg te brengen.

Vrouwen uit de groep alleenstaande gescheiden moeders.

De aandacht in de groep richt zich op de communicatie richting de kinderen en ex-partners. Mensen worden gestimuleerd en stimuleren elkaar om vanuit het perspectief van hun kinderen of ex naar de situatie te kijken.

Het advies dat ze elkaar geven is; ga niet altijd de strijd aan met elkaar.

Door met elkaar in gesprek te gaan in de groep, worden vechtscheidingen gede-escaleerd. Er ontstaat een prettigere omgang richting kinderen en ex-partners.

Daarnaast vermindert het de noodzaak om ONS (ouderschap na scheiding) trajecten in te zetten, of op tijd in te zetten, zodat het een gewenst resultaat heeft.

N.B.: Één ONS cursus kost 100 uren.

Buurten met de Buren

Tijdens het Buurten met de Buren spraken we twee buurtgenoten. Een oudere dame kon niet meer goed zelf haar boodschappen doen, omdat het haar lichamelijk te zwaar werd.

Een andere mevrouw bood aan om deze boodschappen voor deze mevrouw mee te brengen. De oudere vrouw gaf echter aan dat dat voor haar geen prettige oplossing was, omdat ze dan niet zelf haar boodschappen meer kon halen.

Daarop hebben de buurtgenoten afgesproken dat de vrouw de oudere mevrouw een half uur voor vertrek zou laten weten dat ze boodschappen wilde gaan doen. De oudere vrouw had daardoor de tijd om een lijstje te maken en zich gereed te maken om zelf mee te gaan.

Door het contact tijdens het Buurten met de Buren hebben de buurtgenoten deze afspraak gemaakt. Hierdoor hoeven zij geen beroep te doen op een dienst van welke aanbieder dan ook, maar wordt het 'probleem' binnen het netwerk opgelost.

Mevrouw uit het project SameNoord

Mevrouw heeft meegedaan met de enquête van SameNoord en is daarna gevraagd om een onderdeel van het project op te pakken en te helpen dit vorm te geven. Omdat het onderwerp en het enthousiasme waarmee ze gevraagd werd haar aanspraken, heeft ze besloten dit onderdeel op te pakken.

Door het project zit mevrouw minder thuis op de bank, maar komt meer onder de mensen. Ze ziet mensen niet alleen binnen, maar ook buiten het project.

Ze heeft het gevoel dat haar bijdrage gewenst en zinvol is. Dit levert haar energie op. Doordat ze actiever is geworden is ze ook lichamelijk minder moe, actiever, fitter en meer in beweging.

Daarnaast maken andere mensen nu gebruik van haar kennis binnen het project.

Samenvatting en vervolg

De transformatie van het sociaal domein in Wijchen krijgt vorm door enerzijds het *versterken van de wijknetwerken* en anderzijds *het ombuigen van individueel naar collectief/preventief aanbod*.

Dit zal zowel leiden tot *meer kwaliteit* als *lagere kosten* in de hulpverlening en zorg.

Concreet zien wij de volgende hoofdstappen voor de implementatie:

1. Inrichten werkwijze **wijknetwerken** in twee te selecteren wijken (*) met in iedere wijk een Buurtverbinder. Dit betekent een investering in extra formatie van 2 fulltime Buurtverbinders.

Voor verdere uitwerking van deze stap zie bijlage 1

2. Ombuigen individueel naar **preventief/collectief aanbod**

(*) Dit kunnen de eerder genoemde wijken Alverna en Huurlingsedam zijn. Voorstel is om in overleg met de partners van Rondom Wijchen tot definitieve keuze te komen voor de twee wijken. In bijlage 1 hebben we de genoemde wijken wel aangehouden.

Een gezamenlijk werkbezoek aan bijvoorbeeld de wijk De Ruwaard te Oss zou als inspirerende vertrekpunt kunnen dienen.

28 februari 2019

Marleen Borgonjen
Robert Mathijssen

Bijlage 1

(bron notitie 'Versterken van wijknetwerken' van 5 september 2018)

Concreet vertaald naar de praktijk: Alverna en Huurlingsedam

MeerVoormekaar en MEE GeldersePoort richten zich in eerste instantie op 2 buurten/wijken met specifieke problematiek, te weten Alverna en Huurlingsedam. In een later stadium kan de verkregen kennis en werkwijze verder uitgerold worden naar de andere wijken.

Alverna

Alverna is een kern van de gemeente Wijchen die gekenmerkt wordt door een groot aandeel ouderen. Het is bekend dat veel ouderen wanneer zij een werk of partner verliezen en geen of een slecht functionerend sociaal netwerk hebben, geconfronteerd worden met onder meer onverwerkte rouw, eenzaamheid, depressie en somatische gezondheidsproblemen (w.o. diabetes, ondervoeding, alcoholgebruik) en als gevolg daarvan een beroep doen op huisartsenzorg en andere gespecialiseerde zorg. Ook zijn mantelzorgers vaak overbelast, zeker wanneer een oudere verschijnselen van dementie vertoont.

De inzet van MeerVoormekaar en MEE Gelderse Poort is erop gericht deze problematiek het hoofd te bieden. Het creëren en versterken van het netwerk rond deze ouderen en hen (weer) betrekken bij het sociale leven in hun wijk/buurt is daarbij de primaire inzet, omdat de verwachting is dat een deel van deze problemen en het beroep op professionele zorg daardoor kan worden gereduceerd. In concreto zal de inzet gericht worden op onder meer het versterken van bestaande buurtnetwerken, het verbinden van mensen met elkaar en met hun omgeving, het versterken van de mantelzorgondersteuning, het inrichten een buddy-systeem, het stimuleren van deelname aan sociale activiteiten in de wijk (ontmoeting, ontspanning, bewegen, eettafels) alsmede het aanbieden van rouwgroepen en andere meer collectieve, voorlichtings- en trainingsgerichte activiteiten, informatie en adviesfunctie.

Huurlingsedam

Huurlingsedam is een relatief jonge wijk in Wijchen gekenmerkt door veel jonge gezinnen. De sociale structuur binnen de wijk is zwak en daarmee het vermogen om gezamenlijk de voorkomende problematieken het hoofd te bieden. Er bestaat met name zorg om jongeren in de wijk. Deels wordt die veroorzaakt door complexe echtscheidingsproblematiek die in een aantal gevallen gepaard gaat met armoede en schulden.

De aanpak van MeerVoormekaar en MEE Gelderse Poort in Huurlingsedam is erop gericht om enerzijds in te zetten op versterking van het sociaal systeem in de wijk, waardoor bewoners beter in staat worden gesteld om gezamenlijk aan oplossingen te werken voor hun individuele problemen. Anderzijds wordt gewerkt aan het opzetten

van een systeem van vroeg-signalering, waarbij het schoolmaatschappelijk werk, het jongerenwerk en kinderopvang zijn betrokken.

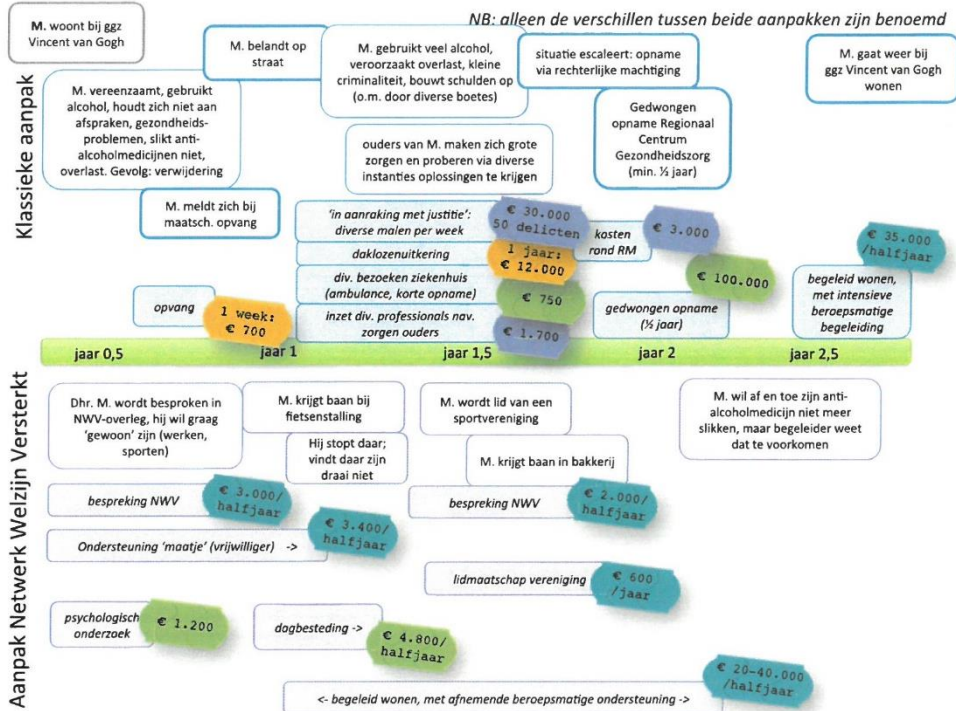
Daarbij kan gedacht worden aan informatie en advies, trainingen ouderschapsversterking en opvoedingsondersteuning, KIES-trainingen voor jongeren, SMART met Geld, echtscheidingsloket en –groepen, ed.

Bijlage 2

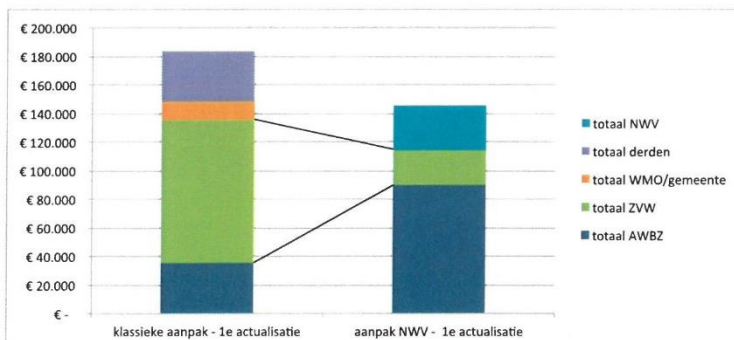
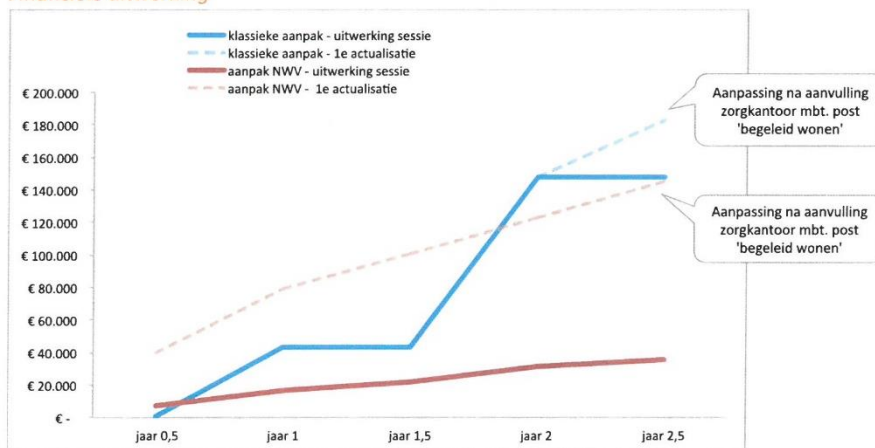
(Bron: Netwerk Welzijn Versterkt, Peel en Maas)

Uitwerking casus M.

Situatie met en zonder NWV

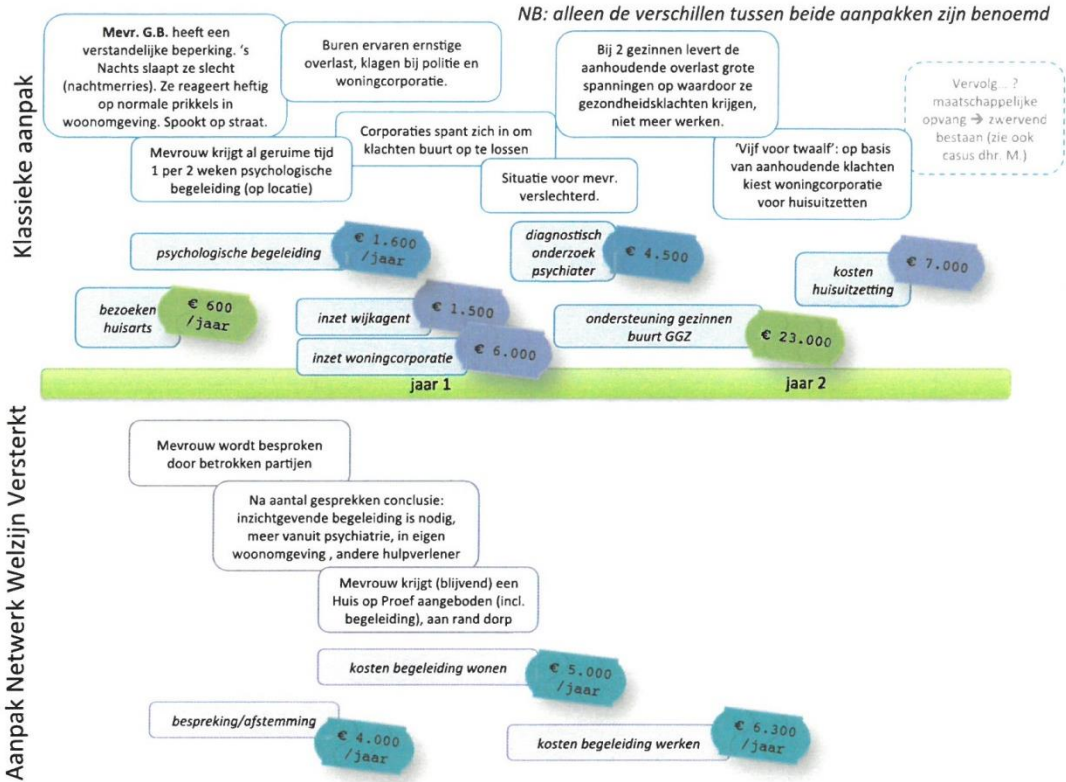

Financiële uitwerking

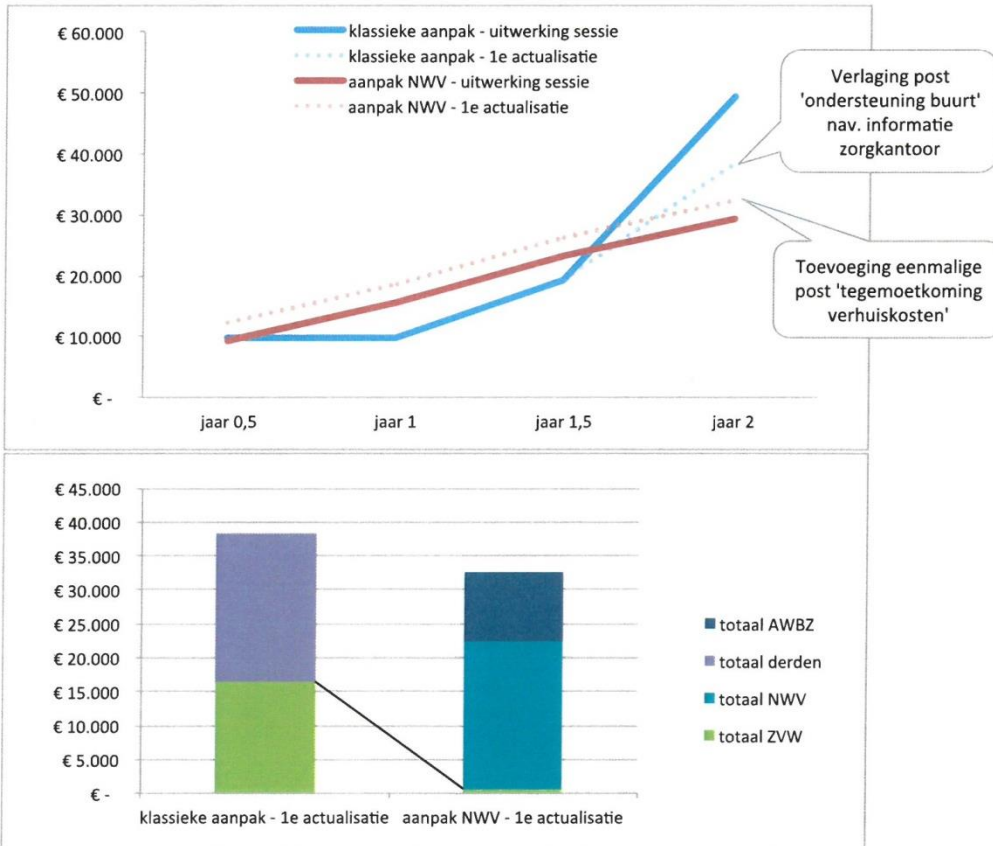

Uitwerking casus mevr. G.B.

Situatie met en zonder NWV

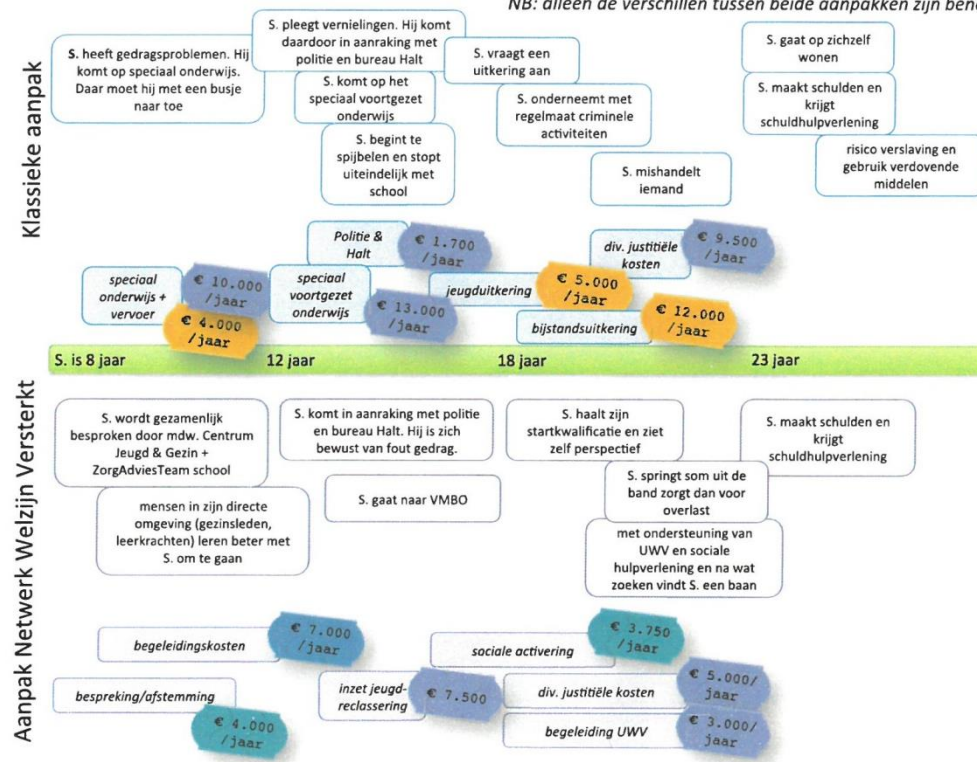
Financiële uitwerking

Uitwerking casus S.

Situatie met en zonder NWV

NB: alleen de verschillen tussen beide aanpakken zijn benoemd

Financiële uitwerking

